

Broj: 406-18-2-PŽ-5/20
Dana, 12.08.2020. godine

CENTAR ZA SOCIJALNI RAD BANJA LUKA
n/r direktora

Predmet: Preporuka - Zaštita prava i interesa djece, dostavlja se

Poštovani,

Institucija Ombudsmana za djecu zaprimila je prijavu putem ovlaštenog punomoćnika advokata iz Banja Luke kojom se između ostalog navodi:

- da je majci oduzeto troje djece i predato u JU "Dom za djecu i omladinu bez roditeljskog staranja Rada Vranješević" Banja Luka, jer je pod sumnjom Okružnog tužilaštva Banja Luka da je djecu zapostavila, na način da ih je ostavila kod trećeg lica,
- majka moli da joj se omogući, poštujući mjere koje provodi JU "Dom Rada Vranješević" Banja Luka, da ostvari lični kontakt sa djecom.

Na zahtjev institucije Ombudsmana za djecu, **JU Centar za socijalni rad Banja Luka dostavio** je dopis broj:.... od ... kojim se, između ostalog navodi:

- da su danagodine radnici JU CSR Banja Luka u okviru Tima za pripravnost informisani od strane MUP RS Policijska uprava, Sektor policije, PS Banja Luka - Obilićevo da je na UKC Banja Luka, Klinika za pedijatriju hospitalizovano dojenče, ženskog pola, uzrasne dobi mjeseci, kasnije je utvrđeno da se radi o mlljt., rođenojgodine. Mlljt. ... je uz asistenciju Službe hitne pomoći dovela, a koja navodno brine o djevojčici, kao i o njene tri sestre, dok su roditelji djece prema navodima u Francuskoj. je pozvala Službu hitne pomoći jer je dijete imalo neku vrstu napada, neprestanog mokrenja i stolice u toku dana, simptome konvulzije. Pri prijemu je dijete bilo bez svijesti, reagovalo je na grube draži, nije otvaralo oči, izrazito pothlađeno, blijedo, obilno se aspirira sadržaj hrane iz nosa, želuca, disponično, eukardno. Dijete je trenutno u veoma lošem stanju, životno ugroženo. Sumnjalo se da ima moždani udar ili je do posljedica došlo usljed mehaničkog uticaja trešenja djeteta,
- da je terenskom posjetom radnika Centra na adresi stanovanja utvrđeno je da se stara o još tri mlljt. .. kćerke i to,),
- da su uslovi ukući loši, higijenski zapušteni, djeca su bila zaključana u sobi, spavale su, dok je ... sin, starosti...godina spavao na spratu kuće. nije imala lična dokumenta djece, djeca nisu bila registrovana kod dječijeg pedijatra i nisu imala regulisano zdravstveno osiguranje,

- da je dežurni tužilac informisao Tim za pripravnost da postoji osnovana sumnja za zloupotrebu maloljetne djece, te da je potrebno da se djeca adekvatno zbrinu,
- da su uz asistenciju Službe hitne pomoći djeca pregledana na UKC Prijemnoj ambulanti pedijatrije, gdje je konstatovano da nemaju smetnji za kolektivni smještaj, te su potom smještene u Dom za djecu i omladinu bez roditeljskog staranja "Rada Vranješević" u pratnji Službe hitne pomoći, dok se beba nalazila na odjelu Klinike za pedijatriju do daljnjeg, je privedena, dok je njen sin zbrinut kod oca,
- da je dana godine kao osumnjičena u PS Obilićevo dala izjavu na zapisnik, na okolnosti krivično djelo "Zapuštanje i zlostavljanje djeteta" čl.187 stav 1 KZ RS, počinjenog u vremenu od godine do godine u ul. a na štetu petoro maloljetne djece i to maloljetne ..., ..., ..., i ...,
- da je majka dana godine u prostorije CSR BL podnijela zahtjev kojim navodi da želi da se obustavi smještaj djece koja su privremeno smještene u Dom te da joj se omogući da preuzme djecu, kao i da je saglasna da Centar donese rješenje o nadzoru nad vršenjem roditeljskog prava i nadzoru gospođe, dok su djeca kod nje na čuvanju,
- da je majka kod Centra podnijela zahtjev za regulisanje kontakta sa mlljt.djecom,
- da Centar podnio krivičnu prijavu protiv roditelja i ..., jer su proteklih 5 godina ostavljali svoju djecu kod treće osobe, o tome nisu obavjestili nadležne institucije, te su na taj način jednu kćerku doveli do stanja životne ugroženosti.
- da su donesena tri rješenja o izuzimanju mljt. djece od roditelja i to:
 - rješenje o izuzimanju broj: odgodine,
 - rješenje o izuzimanju broj.... odgodine,
 - rješenje o izuzimanju broj.... odgodine,¹
- da su donesena rješenja o smještaju djece u Dječiji dom i to:
 - rješenje broj: od ... kojim se priznaje pravo na smještaj u ustanovu socijalne zaštite,
 - rješenje broj: od ...godine kojim se ... priznaje pravo na smještaj u ustanovu socijalne zaštite,
 - rješenje broj: ... od ... kojim se priznaje pravo na smještaj u ustanovu socijalne zaštite,
 - rješenje broj: ... od ... kojim se ... priznaje pravo na smještaj u ustanovu socijalne zaštite i pravo na novčana sredstva za lične potrebe u iznosu od 5% od cijene smještaja, počev od ... i traje dok za to postoje zakonom propisani uslovi,da je na rješenje o smještaju mlljt.... uložena žalba i ista proslijeđena drugostepenom organu,
- da je doneseno rješenje o regulisanju kontakta majke sa mlljt. djecom broj: ... od i to na način:
 - da će kontakti se ostvarivati u prostorijama JU Dom za djecu i omladinu bez roditeljskog staranja „Rada Vranješević“ dva puta sedmično i to ponedjeljkom i četvrtkom u trajanju od dva sata,
 - da će se vrijeme za regulisanje kontakta određivati u skladu sa drugim obavezama koja maloljetna djeca imaju u toku dana,
 - da će majka telefonskim putem pozvati stručne radnike Doma, koji će organizovati posjetu majke djeci i odrediti vrijeme i mjesto kontakta u okviru prostora kojim raspolaže ova ustanova,

¹ Navedena rješenja Centra za socijalni rad Banja Luka su rješenjem Ministarstva zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske broj:... od poništena i vraćena prvostepenom organu na ponovni postupak i odlučivanje.

- da će se kontakt odvijati u prisustvu stručnih radnika Doma, izuzetno posjete se neće odvijati u periodu zabrane posjeta, u skladu sa odlukom Vlade RS do okončanja vandrednog stanja,
 - da se odobrava telefonski kontakt majke i djece svake srijede u 10,00 časova,
- da je majka na rješenje o regulisanju kontakta uložila žalbu, predmet je proslijeđen Ministarstvu zdravlja i socijalne zaštite,

Na zahtjev Institucije, Zavod za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju "Dr Miroslav Zotović" dostavio je informaciju broj:... odkojom se između ostalog navodi da je JU Centar za socijalni rad na usmeno traženje Zavoda dostavila dopis kojim se navodi da je u toku postupak regulisanja ličnog kontakta majke sa mlljt.... i da majci nije dozvoljen kontakt do okončanja navedenog postupka.

Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske je rješavajući po žalbiiz Banja Luke u predmetima oduzimanja maloljetnih ..., ..., ispitalo pravilnosti pobijanog rješenja u odnosu na sadržaj žalbe iz Zakona o opštem upravnom postupku pa je odlučio na način da je predmete vratio prvostepenom organu na ponovni postupak i odlučivanje iz razloga što je postupak koji je prethodio donošenju pobijanog rješenja nepravilno proveden, činjenično stanje nije potpuno i pravilno utvrđeno, pogrešno je primjenjeno materijalno pravo što su razlozi da se prvostepena rješenja Centra broj:.... odgodine broj: ... odgodine; broj.... odgodine ponište i da se predmeti vrate prvostepenom organu na ponovni postupak i odlučivanje.

Dalje se navodi da se nepotpuno utvrđeno činjenično stanje ogleda u izostanku bilo kakvih dokaza o činjenici rođenja i državljanstva djeteta, mjesta prebivališta, dokaza o zdravstvenom stanju djeteta, socijalne dijagnostike porodice, procjene djetetovog razvoja i okolnosti odrastanja te u vezi sa tim najboljeg interesa u postupku zbrinjavanja u ustanovu socijalne zaštite.

Posebno se konstatuje da mjeru oduzimanja djeteta od roditelja organ starateljstva preduzima prema roditelju ako je on zlostavljao dijete odnosno zanemario brigu o djetetu a živi u zajednici života sa djetetom, što u konkretnom nije slučaj. Prema nepotpunim podacima u spisu jasno je da aranžman življenja djece nije u skladu sa zakonom budući da su je njeni roditelji navodno povjerali na zaštitu i vaspitanje trećem licu bez prethodnog odobrenja organa starateljstva, te iz navedenog je jasno da nisu ostvareni zakonski uslovi za primjenu ove mjere, budući da djeca faktički ne žive sa svojim roditeljima u određenom vremenskom periodu pa je nejasno kako ih organ starateljstva oduzima od njih, a takođe imajući u vidu dispozitiv rješenja Centra da se djeca oduzimaju samo majci, postavlja se pitanje kakav je status roditeljskog prava ocau odnosu na dijete.

Na zahtjev institucije Ombudsmana za djecu, **Okružno javno tužilaštvo Banja Luka** dostavilo je dopis broj:.... odgodine iz kojeg proizilazi da je donesena naredba o obustavi istrage protiv osumnjičene, zbog krivičnog djela zapuštanja i zlostavljanja djeteta iz člana 187 stav 1 KZ RS, jer u radnjama prijavljene nisu ostvareni elementi predmetnog krivičnog djela.

Takođe, **OJT Banja Luka dopisom** broj: ...od....godine donijelo je naredbu i o obustavi istrage protiv osumnjičenih ... i ... zbog krivičnog djela zapuštanje i zlostavljanje djeteta iz člana 187/1 KZ RS.

Institucija Ombudsmana za djecu je u postupanju u **navedenom predmetu zatražila izvještaj JU Dom za djecu i omladinu bez roditeljskog staranja "Rada Vranješević"** Banja Luka u kojem su mljtdjeca zbrinuta.

Iz odgovora Doma broj...od....proizilazi, između ostalog, da se kontakt između djece i majke ostvaruje prema dopisu "Način realizacije kontakta sa majkom" broj: od, obzirom da Domu nije dostavljeno pravosnažno rješenje jer je na isto uložena žalba drugostepenom organu.

Prema Konvenciji², država se obavezuje da djetetu obezbjedi takvu zaštitu i brigu koja je neophodna za njegovu dobrobit, uzimajući u obzir prava i obaveze njegovih roditelja, zakonskih staratelja ili drugih pojedinaca koji su pravno odgovorni za dijete i u tom cilju će preduzeti sve odgovarajuće zakonodavne i administrativne mjere.

Procjena i utvrđivanje najboljeg interesa djeteta su aktivnosti koje prethode donošenju odluke. Procjenu najboljeg interesa djeteta čini analiza svih elemenata i specifičnih okolnosti vezanih za dijete u svakom pojedinačnom slučaju, a koji su neophodni za donošenje odluke u konkretnoj situaciji, što nadležni organ obavezuje da obrazloži na koji način je odluka ispoštovala ovo pravo djeteta, odnosno šta je najbolji interes djeteta i na osnovu kojih kriterija su interesi djeteta ocijenjeni.

Zakon o opštem upravnom postupku u relevantnom dijelu propisuje da na osnovu odlučnih činjenica utvrđenih u postupku, organ nadležan za rješavanje donosi rješenje o upravnoj stvari koja je predmet postupka.³

Porodičnim zakonom ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj: 54/02, 41/08 63/14) utvrđeno je da dijete ima pravo da održava lične odnose i neposredne kontakte sa roditeljem sa kojim ne živi, (član 81a), kao i da u svim aktivnostima koje se tiču djeteta, najbolji interes djeteta mora biti prioritet, (član 81b).

Članom 97. utvrđeno je da roditelji i ostali članovi porodice ne smiju dijete podvrgavati ponižavajućim postupcima, duševnom i tjelesnom kažnjavanju, odnosno zlostavljanju. Ako su roditelji, odnosno roditelj kod kojeg dijete živi zlostavljali dijete ili zanemarili brigu o djetetu, zanemarili vaspitanje djeteta ili je kod djeteta došlo do poremećaja u vaspitanju, organ starateljstva može dijete oduzeti i povjeriti ga drugom roditelju, nekom drugom licu ili odgovarajućoj ustanovi ukoliko ne postoji sudska odluka o povjeravanju djeteta.

Polazeći od uloge i važnosti porodice u odrastanju svakog djeteta, institucionalna briga o djetetu primjenjuje se, u pravilu samo kao posljednja alternativa, onda kad su iscrpljene sve druge mogućnosti i onda kada je nadležni organ, u skladu sa Zakonom utvrdio da odrastanje djeteta u porodici nije u njegovom najboljem interesu.

U svakom pojedinačnom slučaju, nadležni centar za socijalni rad dužan je uraditi procjenu potreba djeteta, uključujući stvarnu situaciju djeteta, njegovu ličnu, porodičnu i socijalnu situaciju, izvršiti procjenu rizika kojima je dijete u porodici izloženo i planirati mjere zaštite za dijete, vodeći računa da se osigura potrebna ravnoteža između prava djeteta na život u porodici i obaveze države da zaštiti najbolji interes djeteta.

U konkretnom slučaju prava djece povrijeđena su po više osnova:

²UN Konvencija o pravima djeteta, član 3.

³Zakon o opštem upravnom postupku ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj:13/02, 87/07, 50/10,66/18) član 190.

Djeca su bez znanja i odobrenja nadležnog organa starateljstva ostavljena na brigu i staranje trećim licima, što nije u najboljem interesu djece, a protivno je važećim zakonskim propisima⁴

U postupku zbrinjavanja djece:

Rješenjem Centra za socijalni rad djeca se oduzimaju od roditelja (rješenja odgodine), a ne od lica kome su bila povjerena na brigu i čuvanje, što Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite, odlučujući po žalbi na donesena rješenja konstatuje te predmet vraća na ponovno odlučivanje, uz obavezu prvostepenog organa da u ponovnom postupku otkloni sve nedostatke na koje mu je ukazano drugostepenom odlukom te da odluči o zbrinjavanju djeteta u ustanovu socijalne zaštite u skladu sa njenim najboljim interesom.

Istim Rješenjem Ministarstvo posebno ukazuje da, u skladu sa članom 97. Porodičnog zakona, mjeru oduzimanja djeteta od roditelja organ starateljstva preduzima prema roditelju ako je on zlostavljao dijete odnosno zanemario brigu o djetetu, a živi u zajednici života sa djetetom, što u konkretnom slučaju nije slučaj. Rješenjem o oduzimanju djece od roditelja nije odlučeno gdje će i kako djeca biti zbrinuta, pa se postavlja pitanje na osnovu kojeg akta su djeca zbrinuta u Domugodine, (u obrazloženju rješenja se navodi da su djeca uz pratnju organa starateljstva smještena u JU Dom za djecu i omladinu bez roditeljskog staranja "Rada Vranješević"),

Osnovno pravo i princip **najboljeg interesa djeteta nije adekvatno primijenjen** u situacijama kada su djeca lišena porodičnog okruženja, jer najbolji interes djeteta nije primarno razmatran kod regulisanja smještaja djece u ustanovu.

Tako, rješenja kojima se djeca izdvajaju iz porodice i zbrinjavaju u ustanovu ne sadrže obrazloženja:

- da li je i zašto izdvajanje djece iz porodice u njihovom najboljem interesu,
- zašto je Dom u konkretnom slučaju najbolji interes djece i na osnovu kojih kriterija je napravljena takva procjena,
- nema procjene stanja i potreba djece,
- da li je od resornog ministarstva zatraženo stručno mišljenje za zbrinjavanje u ustanovu djece do tri godine života,⁵
- ne određuje da je smještaj u Domu privremen i na koje vrijeme, posebno za djecu do tri godine života,
- da je razmatrana mogućnost primjene odgovarajućih mjera porodično-pravne zaštite⁶,
- da je činjenično stanje potpuno i pravilno utvrđeno⁷ (da li je potpuno i pravilno utvrđeno da su roditelji zanemarili brigu o djeci ili postoje elementi koji navode na sumnju na zanemarivanje kako se navodi rješenjem),
- nema mišljenja stručnog tima.

⁴Porodični zakon ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj: 54/02, 41/08 63/14)član 87.

⁵Zakon o socijalnoj zaštiti ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj: 37/12, 90/16, 94/19) član 40 stav 2. "Dijete do tri godine života privremeno može biti zbrinuto u ustanovu socijalne zaštite uz stručno mišljenje Ministarstva zdravlja i socijalne zaštite".

⁶Zakon o opštem upravnom postupku, član 197. utvrđuje da obrazloženje rješenja između ostalog sadrži razloge zbog kojih nije uvažen koji od zahtjeva stranaka.

⁷Rješenjem Centra za socijalni rad Banja Luka broj: odgodine se navodi da je JU Centar za socijalni rad Banja Luka nakon utvrđivanja da postoje **elementi koji navode na sumnju na zanemarivanje** djece od strane roditelja, donijeli rješenje o izuzimanju djece.

U postupku uređenja viđanja, radi ostvarivanja prava djece na kontakte i druženja sa roditeljem sa kojim ne žive:

Danagodine Centar za socijalni rad je donio rješenje broj:.... o uređenju viđanjasa maloljetnom djecom,i.....

Doneseno Rješenje nema obrazloženje iz kojeg se vidi zašto je u najboljem interesu djece da kontakt sa majkom ostvaruju na način kako je to regulisano, posebno u dijelu da se kontakti odvijaju u prisustvu stručnih radnika doma. Ne dovodeći u pitanje takvu mogućnost, koja je pretpostavljamo rezultat sveukupnih okolnosti zbog kojih djeca i jesu zbrinuta u domu, ali ukazujemo na obavezu nadležnog organa da donoseno rješenje između ostalog sadrži i obrazloženje kojim se navode razlozi koji, s obzirom na utvrđeno činjenično stanje upućuju na odluku koja je data u dispozitivu.⁸

I ako se radi o različitim pravima djece i obavezi utvrđivanja odgovarajućih činjenica za zaštitu svakog od prava pojedinačno, obrazloženje donesenog rješenja odgodina, kojim seodobrava kontakt sa maloljetnom djecom, gotovo je identično rješenju o zbrinjavanju djece u dom.

Dopisom "Način realizacije kontakta sa majkom" broj:od.... Centar za socijalni rad Domu dostavlja informaciju o rješenjem predviđenom načinu realizacije kontakta, te od Doma traži informaciju o ostvarivanju dosadašnjeg kontakta. S obzirom da se istim dopisom navodi da rješenje nije pravosnažno, jer jeputem punomoćnika na isto uložila žalbu, nije jasno po kom osnovu Centar za socijalni rad traži informaciju o realizaciji dosadašnjih kontakata, ako rješenje, kojim je o pravu djeteta odlučeno nije postalo pravosnažno.

Istovremeno, Centar za socijalni rad, danagodine dostavlja dopis Zavodu za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju Dr. Miroslav Zotović, na njihov zahtjev, kojim se navodi da majci do okončanja postupka nije dozvoljen kontakt sa mljt. ..., jer se protiv iste vodi krivični postupak za zanemarivanje maloljetne djece.

Rješenje o uređenju viđanja u Domu nije dostavljeno.

Imajući u vidu da su naprijed navedenim postupanjem učinjeni propusti na štetu prava djeteta, Ombudsman za djecu predlaže Centru za socijalni rad Banja Luka preduzimanje potrebnih mjera radi otklanjanja situacija koje dovode po povrede prava i interesa djeteta na način:

- da u svim slučajevima prijave ili saznanja o povredi prava djeteta u porodici, na osnovu svih elemenata i specifičnih okolnosti vezanih za dijete izvrši procjenu i odluči, da li se i kojim mjerama porodično pravne zaštite može osigurati odgovarajuća roditeljska briga i staranje,
- da u svim slučajevima prijave ili saznanja da odrastanje djeteta u porodici nije u njegovom najboljem interesu izvrši procjenu svih elemenata i specifičnih okolnosti vezanih za dijete, te na bazi istih utvrdi da li je za dijete najbolje da odrasta izvan biološke porodice i zašto,
- da u svim slučajevima oduzimanja djeteta od roditelja odluči i o načinu zbrinjavanja djeteta, što uključuje i odlučivanje u hitnim situacijama,
- da u svim slučajevima izdvajanja djeteta iz porodice, na osnovu svih elemenata i specifičnih okolnosti vezanih za dijete izvrši procjenu koji oblik zbrinjavanja je u najboljem interesu djeteta i zašto,

⁸Zakon o opštem upravnom postupku, član 197.

- da u svim slučajevima zbrinjavanja u ustanovu djece do tri godine života postupi u svemu u skladu sa zakonom, što između ostalog obavezuje da je rješenje privremeno i da se u postupku mora pribaviti stručno mišljenje resornog ministarstva,
- da JU Dom za djecu i omladinu bez roditeljskog staranja "Rada Vranješević" u svim slučajevima zbrinjavanja djece u ustanovu dostavi pravosnažno rješenje o uređenju viđanja, kako bi se u ustanovi osiguralo ostvarivanje prava na način kako je pravosnažnim rješenjem utvrđeno,
- da u skladu sa Zakonom o opštem upravnom postupku, član. 200, jednim rješenjem odluči o ostvarivanju prava većeg broja određenih lica,
- te da Instituciju u roku od 15 dana obavijesti o mjerama koje su preduzete saglasno članu 9. Zakona o ombudsmanu za djecu ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj: 103/08, 70/12).

S poštovanjem,

Ombudsman za djecu
Dragica Radović, dipl.pravnik

